

ЕКОНОМІЧНА ТЕОРІЯ У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ: ОСОБЛИВОСТІ ОСВОЄННЯ НАУКИ

Проблема вищої освіти загалом і економічної зокрема багатоаспектна. Економічна освіта в Україні у контексті формування світового освітнього простору зберігає традиційно високі показники вітчизняної вищої школи і нарощує свій авторитет і конкурентоспроможність відповідно до вимог часу. Разом з тим досягнення світових стандартів передбачає здійснення ще цілого ряду важливих заходів щодо її вдосконалення, передовсім у сфері самостійної роботи студентів. Відмітна також і інша тенденція, як-от переорієнтація методики викладання у вищих навчальних закладах з системи «суб'єкт — об'єкт» на «суб'єкт — суб'єкт», що в свою чергу передбачає перехід від викладання дисциплін до освоєння наук. Зазначене актуалізує необхідність окреслення кола взаємодії та взаємовідношення таких понять, як «наука» та «навчальна дисципліна», особливо у царині економічної науки.

Наразі, загалом прийнятим є розмежування науки та навчальної дисципліни, яке обумовлене їх сутнісною відмінністю. Так, наука — це творча діяльність учених, яка пов'язана з отриманням істинних знань про дійсність, а її мета — розробка та теоретична систематизація об'єктивних знань про дійсність.

Навчальна дисципліна ж повністю ґрунтується на науці, але не вичерпує всього обсягу наукового знання, оскільки визначається суб'єктивним сприйняттям і розумінням укладача навчальної програми, кількістю відведених кредитів на дану дисципліну. Її мета полягає у доведенні до слухачів знань, які отримані в результаті наукових досліджень і перевірені практикою шляхом застосування методичних прийомів і способів.

Фундаментальність економічної вищої освіти забезпечується, як правило, ґрунтовністю вивчення основ економічної теорії. Сучасна економічна теорія як наука — не є монолітом, вона являє собою сукупність вчень різних шкіл і напрямів. Проте, викладання економічної теорії має бути системним і цілісним. Економічна теорія як навчальна дисципліна — це система знань науки економічна теорія. Перехід від викладання дисципліни до освоєння науки економічна теорія відповідає тенденції зростання частки самостійної роботи студентів і впровадженню суб'єктивно-суб'єктивної системи. Освоєння науки вимагає творчої діяльності як викладача, так і студента з вивчення всієї системи наявних знань, які виступають передумовою наукового пізнання й освітнього процесу. Також зазначимо, що за таких умов змінюється не тільки роль студента — зростає та набуває вирішального значення його творча та самостійна діяльність, а й трансформується роль викладача — стаючи на рівень зі студентом у науковому пізнанні економічної дійсності, він виступає своєрідним помічником і компаньйоном.

Викладене не вичерпує можливі напрями переходу від викладання дисципліни до освоєння науки економічна теорія. Воно претендує лише на можливий варіант і матеріал для обговорення на науково-методичній конференції.

Криворучкіна О.В., к.е.н., доцент,
Люшенко О.І., асистент,
кафедра економіки підприємств

ПІДХОДИ ДО ОПТИМІЗАЦІЇ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН

Підходи до оптимізації навчального процесу мають у науковій літературі фрагментарний характер, оскільки саме поняття «оптимізація» в контексті процесу почали застосовувати лише з 70-х років ХХ століття. Під оптимізацією викладання навчальних дисциплін слід розуміти доведення зазначеного процесу до такого його стану, що забезпечує досягнення цілей відповідно до вимог, які висуваються до змісту і рівня професійної підготовки магістрів, з урахуванням їх інтересів та можливостей в умовах обмеженого використання ресурсів часу та зусиль. Основою процесу оптимізації викладання виступає педагогічна діяльність викладача, що доповнюється організаційно-методичною роботою кафедр і керівництва ВНЗ.

На підставі теоретичних узагальнень та емпіричних досліджень нами визначено критерії оптимізації процесу викладання, до яких належать: проектно-конструктивний, особистісно-діяльнісний, операційно-виконавчий, результативно-практичний. Кожний із критеріїв характеризується низкою показників: для першого критерію — відповідність змісту цілям навчання з відповідної економічної дисципліни, структурно-логічна впорядкованість змісту навчального матеріалу, володіння прийомами моделювання економічних ситуацій; для другого критерію — рівень педагогічної культури та майстерності викладача, його морально-ціннісні характеристики; для третього критерію — володіння прийомами мовленнєвої техніки та прийомами викладання навчального матеріалу, навичками використання технічних засобів навчання (ТЗН), володіння методами формування завдань для поточного та підсумкового контролю, вмінням оптимізувати умови дидактичної взаємодії на рівні викладач-студент; для четвертого критерію — рівень успішності в навчальній групі, повнота та своєчасність заповнення встановленої звітності за результатами вивчення певної економічної дисципліни.

На основі власного досвіду сформовано основні організаційно-педагогічні умови оптимізації викладання економічних дисциплін, до яких ми віднесли: адекватність змісту навчальної дисципліни сучасним трансформаціям економічного розвитку; розроблення комплексу заходів із добору та структурування змісту економічної дисципліни; раціональне використання технічних засобів навчання у процесі викладання, наявність відповідної матеріально-технічної бази; забезпечення максимально тісного зв'язку між теоретичними та прикладними аспектами дисципліни, широкомасштабне використання прикладів реально діючих компаній.

Практична реалізація зазначених умов оптимізації викладання економічних дисциплін передбачає конструктивну взаємодію викладача та студента, розроблення методів і прийомів для формалізації змістовного наповнення дисципліни, активізація використання отриманих знань при розв'язанні кейсів і прикладних ситуацій, орієнтацію на сучасні наукові та практичні досягнення, забезпечення інформаційної ємності та оптимізації обсягу навчальної інформації.

Варто відзначити, що оптимізація викладання економічних дисциплін досягається при умові встановлення причинно-наслідкових зв'язків нових понять з поняттями вже відомими. Цілковито обґрунтованим є прийом викладу нового навчального матеріалу на основі короткого повторення та встановлення зв'язку з уже відомим. Важливого значення при цьому набуває логічний і послідовний виклад курсу та ув'язка його викладання з іншими дисциплінами навчального плану. Забезпечення логічної послідовності окремих частин курсу передбачає траєкторію викладення матеріалу від простішого до складнішого. Звичайний прийом короткого повторення пройденого матеріалу встановлює зв'язок із наступним викладом і полегшує засвоєння нових знань. Перспективними, на нашу думку, є дослідження із удосконалення оптимізації викладання дисциплін соціально-економічного циклу на основі інтеграції між ними.

*Кукоба В.П., д.е.н.,
професор кафедри економіки підприємств*

НАПРЯМИ ПОГЛИБЛЕННЯ ПРИКЛАДНОЇ СКЛАДОВОЇ ПРОЕКТНООРІЄНТОВАНИХ ДИСЦИПЛІН ПІДГОТОВКИ ЕКОНОМІСТІВ

Поточний стан національної економіки України не дозволяє активно реалізовувати загальнодержавні широкомасштабні і глобалізовані програми трансформації національної промисловості. Частково проблема відсталості промислового виробництва вирішується крупними компаніями в малих і середніх за обсягами коштів інвестиційних проєктів. У зв'язку з цим проєктна діяльність сучасних фірм уже давно формується на основі сукупностей локальних паралельно-послідовних проєктів, що дозволяють цим фірмам раціонально і у не великих обсягах використовувати інвестиційний капітал, який вони отримують із різних джерел. За таких умов економістам, що здійснюють планове, організаційне і фінансове забезпечення обґрунтування та реалізації проєктів, потрібно мати не лише достатній рівень кваліфікації, а й бути широко ерудованими з різних споріднених економічних спеціальностей і розуміти специфічні особливості підготовки технічної документації.

У вищих навчальних закладах не лише в Україні, а й за її межами, при підготовці економістів різних спеціальностей у навчальних планах дисципліни, що дозволяють опанувати знання і навички з обґрунтування і реалізації проєктних рішень, займають незначну частку. В даний час дисципліни проєктноорієнтованого спрямування як в українських вишах, так і у закордонних, можна порахувати на пальцях однієї руки. Однак для економік, що переорієнтувались з глобально-